

ЖЕНСКИ СВЕТ.

ОРГАН ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА СРПКИЊА.

ИЗЛАЗИ:

сваког 1. дана у месецу на целом табаку.

Цена је годишње 1 фор. или 2 динара у сребру.
Рукописи и претплата шаљу се на уредништво.

ШТА СВЕ МОГУ ДА РАДЕ ЖЕНСКИЊЕ ?

(Продужење).

Небројно женскиња живе од рада у врту, изводећи цвеће, поврће и воће; ово све троје свет данас све више тражи и све боље плаћа. Данас хоће у варошима свака кућа да има цвећа, да накити прозоре, трпезе и ходнике. Данас се све више цвећа троши о сватовима, забавама и весељима, и при самим погребима и на гробљима. Па како данас има много новог цвећа, које ређе ко уме вештачки да диже и гаји, то у добар по оне, који то знају. Кад се зими плаћа за једну ружу или камелију по 40 и 50 нов. и више, особито за поклон, то благо оном, ко то изводи и продаје. Данас има, које гаје цвеће, па га дају уз месечну плату другим кућама за украс док цвета, па кад прецвета једно, донесу друго које цвета, и ово раде преко целе године, те које уму више и лепше да изводе и саме се кућама понуде, те добију више муштерија и више заслуге. Има, које само плету и продају од цвећа венце, и тим се лепо издржавају. Колико новаца приме ове цветарке, не би нико веровао, ни велике трговине другом робом онолико не добију. Изводња цвећа је једна од најблагодарнијих и најлепших радњи женских.

Још много више женскиња живи од изводње и продаје поврћа. И овога се данас све више тражи и троши, и сваки се обогати, ко се овим бави. Кад се за једну главицу карфиола плаћа по 25 до 40 н. и више, а овог може да роди пуно поље као и обичног купуса, па куд би лепше заслуге; а женске су и за овај рад сила вештије него мушки, и приличи им боље. Код нас има читава села, што само купус

изводе, па тако се да изводити и карфиол и шпаргла и друго финије поврће. Данас има, који само изводе и преко целог лета продају само зелен грашак или само зелен пасуљ, па га и преко зиме имају за продају. Вртар са 2 и 3 ланца земље, и то под аренду узето за скупе новце, добије више него сесијаш житом. Има који саде само диње и лубенице, или само краставце, само црвене патлицане, само лукац, целер, пастрњак. Бугари се код нас обогате само са оно неколико врста поврћа и оно мало вештине око њих, а ми, са данашњом вртареком школом могли би сила више привредити. Данас има који саде велика поља само варива, само шафрана, и др. Највећма рађа кртола (кромпир) и има је данас много дивних врста. Има и код нас женскиња, које се богате само спремањем и продавањем кисела купуса, којег данас чак на горње пијаце носе. Исто тако могу се наши богатити изводњом и извожњом на продају краставаца из воде, кад би ово у великом радили. Исто тако се могу богатити и спремом за зиму црвена патлицана, који би га извозили на оне северне велике пијаце. Код нас пропадне силна диња и лубеница или се буд зашто да, а могу за 2 за 3 дана да се однесу на ове велике пијаце на северу, где се за њих плати више него овде за 50 и за 100.

И у овом као и у сваком другом раду најбоље они раде, који дижу и гаје само једну врсту, јер израде вештије и изведу и боље и више, а о мање труда. Многе живе данас и богате се само сушећи поврће за зиму па ово разашилући за продају. Има који само изводе и продају пе-

чурке и смрчке. Има, па изводе и продају само зелењаке кукурузе, који, печен или куван, једу радо и господа, особито оне слатке врсте американска кукуруза.

Још боље се обогате оне, што изводе и продају само воће. Данас има и код нас сталних трговина воћарских, где се преко целе године добија воћа. Код нас има шума сама ораха, кестења, лешњика; код нас може да роди боља трешња и вишња, боља јабука и крушка, боља кајсија, шљива, бресква, него далеко око нас северу. Код нас на југу може да роди крупни кестен, најлепши бадем, кунсија бресква, него она, што се доноси из Талијанске; па како наше воће са две и три недеље дана пре доспе, и може за час да дође на оне велике северне пијаце: Беч, Праг, Берлин и даље, где се највећма плаћа; то би могло хиљада наших само овим да се богати, боље него ма чим другим. Воћарство је рад још пријатнији и господскији него вртарски, за све, старе и младе, мушке и женске и нема благодарније привредне струке. Воћке украсе стан и начине га здравијим, ушито ме цео предел, воћке дају најкуснију храну и дају много дрво за израду и за огрев. Свака је воћка лепо утврђен капитал чак за унуке. Па само док и ми станемо за тим, да изводимо много и само изврсно, одмах ће они горњи трговци и сами нам на ноге долазити и новце доносити. — И код нас би се могле хиљадама породица издржавати само сушењем и кувањем воћа за зиму, прављењем пекмеза и слатког. Код нас се могу исто онако правити прунеле и кандирано воће као и по горњим земљама и могло би се много више овог изводити, него што се сад оног туђега довози. Данас има за сушење воћа врло zgodних сушионица, пећи, па коме су посебце скупе, нека се здруже више њих па заједнице нека раде. — Има сад и код нас, који се баве само подизањем и продавањем оплемењених младица воћака, па боље се помогну, него други читавим њивама. Ал најлепшег воћа за трговину биће и код нас тек онда, кад и ми будемо дизали воћке чардаклије. Па и за ову врсту воћарског рада, женскиње су стрљивије и пажљи-

вије и изводиће га боље и више, само док уђу у овај посао.

Још више наших могло би се обогатити изводњом ситнога воћа: јагода, малина, купина, рибизла, огроза, јер се за овим не чека годинама док рода понесу, ове роде одмах прве године, само ваља да наши озбиљно и својски приону за тим. Небројно наших могу се обогатити само изводњом и продајом трпеског грожђа. Има винових лоза, које се тако разгранају да роде по хиљаду гроздова. Таки чокот може многа кућа уза свој јужни сунчани зид имати, па тако по један чокот даде се сачувати и од филоксере и од леда и мрза. Енглези изводе данас у лонцима за украс трпезе лозе с најлепшим гроздовима, па продају богатим кућама. — Многа би се наша могла обогатити, кад би узела у великом да прави само суђуке или теста онака, и многа би се обогатила правећи само слатко вино са слачицом. Данас се и к нама довози много француског сенефа, а могли би ми много више нашег извозити и богатити се. Није тешко правити ни кишљива вина, а још лакше вина слатка и јака, и ово би женскиње умеле боље од мушких, а наше би стекле најлепше име тим, кад би у много правиле слатко непреврело вино, онако, како га грозд даје, па увеле у обичај, да се ово пије, које боље храни и снажи и далеко надмашује свако кисело и спловито вино. Кад уђе у обичај, да се пије место пива, вина, ракије, теја, по чаша слатка вина уза залогат слатка хлеба, или по чаша млека, или да се узме по једна јабука, крушка или другог воћа, а деци место колача, меса, пива, да се намаже и даде с пекмезом парче хлеба, онда ће бити људи здрави и срећни, нестаће болница и лудница, и престаће многе беде и невоље што данас свет затиру.

Има још и других биљака, којима би се могли и наши обогатити. Код нас су се обогатила читава села изводњом конопље и дувана; па како се данас све више троши шећера и све више пије пива, могло би се и код нас у великом изводити шећерне рене и меља. И по нашим планинама родио би лан, а по подводним низама сундокрет ће не само низе исушити, и

начинити здравије, него и обогатити оне, који га буду садили. — Како се сад и од нас извози много воћа и грожђа и за то треба много котарица, а код нас и подунавље као и подравље, посавље, потисје и поморишје има пуно места где врба од себе расте, кад би се ту садила згоднија врста врбе, и за плетиво финијих котарица, па завеле и школице за ова плетива, то би био извор богатства од хиљаде породица. И за ова плетива показале су се женскиње вештије од мушких.

Најпосле има данас женскиња, које узимају под закуп читаве запове земаља, па их обрађују. У Јови, малој америкањској државици било је прошле год. 953 женскиње закупнице, па многе сеју само жито, многе хране стоку, краве, па про-

дају млеко, скоруп, сир, масло, а неке гаје само поврће и ситно воће и овим се богате.

Има најпосле женскиња, које живе само од прости пиљарске радње, па само прекупују и продају предпоменути производе, те хране и лепо издржавају себе и своје породице. Многе се помажу и лепо издржавају у већим домазлцима само као помагачице уз домаћице; а има, које живе као управитељице домазлука (уз невеште домаћице) ал ове морају бити веште раднице и добро морају знати струку теоретично и практично, а овом се морају изучити, па које положе и стручни испит, оне се не устручавају и јавно у листовима нудити се, па добију лепог места и у својој отачбини и у свету.

(Наставиће се).

**

З А Б А В И Ш Т Е.

II.

Из оних појава, што су у нас до сад изишле на површину, види се, да наш свет сматра, да су забавишта и дадиљишта (чуваришта) једно и исто, те ћемо чути, да се говори час о дадиљиштима, час о забавиштима, као сличним појмовима. Истина, и једни и други заводни удешени су за малу децу пре школског времена, ал сасвим из других побуда и других цели.

Дадиљишта су старије установе; она воде своје порекло од великог педагога Песталоција (од 1779. и 1780. год.) и од елсаског пароха Оберлина а поглавито од помагачице овога пароха Лујзе Шеплерке, која је са највећом оданошћу и великим пожртвовањем, без икакве награде пуних 55 година држала и надзиравала овакав завод у елсаском селу Валдбаху. Ма да су ове школе пошле у Немачкој ипак нису оне у први мах нашле одзива у кругу свога народа, тек ако се по једна и друга великашица наша, да из човекољубиве наклоности ил хришћанске оданости подигне по једну оваку школу међу својим поданицима. Већи одзив, општи покрет за оваке хришћанско-хумане установе појавио

се међу Енглезима. Они су стварали на све стране друштва, издавали књиге и листове, држали предавања и изашлићали на једну и другу страну своје изасланике, те будили вољу и упућивали свет на подизање оваких школица, јер је у њих, као у индустријских покрајина, за то и већа потреба. Можда би и у Немачкој овака установа добила онда више полета, да нису тамо наступили, они дуготрајни ратови између ње и Француске; но како су ови утишани и како је по том потреба за оваким школицама настала ближа, јер су после тих ратова остала силна сирочад: то се и у њих воља за то све више будила, а особито, кад су се за то заузели немачки најславнији педагози (васпитачи) као што је Нимајер, Шварц, Дистервег и др. онда је ствар и овамо обухватила све крајеве, дизале се поглавито женске задруге и оснивале и подизале оваке школе на све стране простране Немачке државе, те још и данас не малаксавају, него се све живље и више заузимају за ове религиозно-хумане установе и нема сумње, наука је осведочила, да је утичком ових школица подмладак народа у многим крајевима морално, а скоро у свим крајевима

бројно (т. ј. не умире у оној мери као пре) на боље окренуо.

Ово су дакле школице, где се деца поглавито раделичка и сиромашнија преко дан чувају и њиховом узрасту и добу сходно игром и поуком забављају. Ту се примају деца од своје 2.—6. године, лети од 8—11 ил 12 сати пре подне и од 1—7 сати, а зими до 5 сати после подне. Родитељи плаћају по 5—10 нов. недељно, а који хоће, да деца и преко подне тамо остану, доплате нешто мало за јело, па тамо остану деца по читав дан. Разуме се, да и остала деца понесу собом лепца и друго за јело, јер не могу она издржати до подне без јела. За оваке школице не мора бити бог зна како спремних чувара и чуварица; узме се какав моралан човек и жена, који знају приповедати библичне приповетке и друге моралне приче, и који су кадри на изменце забављати децу сходним песмицама, игром и малим радовима. У оваким школицама мора бити и креветаца, где се дечица та могу по потреби сном одморити. За ове школе нема других одмора осим недеље и празника.

Као што се види, то су школице, које замењују родитеље, што су, радом и трудом око насушног хлеба спречени, да своје васпитне родитељске дужности врше.

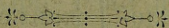
Забавишта су школице друге врсте. Њих је основао и подигао опет знаменити немачки педагог Фридрих Фребел (рођен 1782. а умро 1852 год.) Оне су већ више по некој системи удешене. За њих су прописани неки радови и удешене неке игре, које смерају на систематично телесно и душевно развијање деце. У ове школице примају се деца тек од навршене 3. до 6. године и забава та траје само 2 сата пре и 2 после подне. (од 10—12 и од 2—4 сата). За ове школице се узимају стручне и спремне забавиље, које су кадре одређеним и прописаним играма, забавама, поуком и радом оваку дечицу учити и умно и телесно развијати. У овакој

школици сваки рад, свака приповетка, игра и забава мора тежити општој цели, да дете свестрано развија. У оваким школицама претежнија је страна развијање и спремање деце за основну народну школу, а код дадилишта (чуваришта) је више хумана цел истакнута. Забавишта имају одморе, као и основне школе и могу се сматрати као припремна школа за ове. Она се поглавито посећују од деце бољих и имућнијих родитеља, који или не знају, или не доспевају, да сами своју децу добрим васпитним радом боље спреме за потоњи школски и животни развитак.

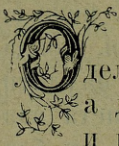
Из овога се види, да забавишта и дадилишта нису једнаки појмови и да те школице немају једнаку цел, те по томе и наше добротворне задруге, које се спремају, да оваке школице подижу, нека разликују и нека бирају, шта је за њихове околности пробитачније и по-народ корисније. Обе су школице од замашни последица по душевни и телесни развитак подмлатка нашег и ваља их у свима крајевима нашим подизати и неговати, само за раделичку и сиромашнију класу, више одговарају дадилишта, а за бољу и имућнију класу, који не морају због хлеба насушног остављати децу и кућу саму себи, одговарају забавишта више.

По негде се покушало, да се ове две школице споје, ал се брзо од тога одустало, јер онда ни једна не може као што ваља да врши свој задатак, па тако не би ни код нас ваљало то ни покушавати, него једно ил друго, ил обоје, ал одвојено држати.

Сматрали смо, да је за наше задруге и за поједине читатељке потребно било, да им ове ствари објаснимо баш сад, кад се и у нас почело о овоме живље него икад радити и мислити, да се знају равнати, а ваљда ћемо ипати прилике, да се на ову тему и други пут у опширнијем облику вратимо.

О Д Е Л О.

дело треба да је удесно за здравље, а домаћица треба да га зна удесити и набавити како ваља.

Ако је домаћица сурјетна, па се стара само око тога, да јој је одело лепо, а не и корисно и целисходно, та ће своју породицу тим брзо упропастити и унесрећити.

Код одела се мора назити: да буде угодно за здравље, да дуго траје, да је пристојно и уредно.

Оделом се тело чува од спољашње непогоде, с тога га према томе ваља и удесити: лети треба одело да је тање и отвореније, а зими дебље и загаситије боје. С јесени треба тело постепено навикавати на топлије и топлије одело, а с пролећа га исто тако полако од тога одвицати. Никад, па ни зими не ваља тело јако утопљавати.

Најглавније је, да одело увек буде суво. Чим се ко озноји, треба одмах да се пресвуче; ако су му се од мочари овлажиле ноге, треба одма да промене ципеле и чарапе, јер се више може озенети отуда, него од хладноће.

Ко се јако зноји не сме носити платнено — ланено рубље, већ памучно и вунено.

Одело треба да је пространо. Ово особито за децу која расту и која се развијају.

За спавање треба узимати лако и пространо рубље са пошироким огрлицама. Јако греше оне матере, које од прекомерна страха, да им деца ноћу не озебу, ову обуку у топло одело и чарапе, на их тако умотане успавају, јер тако у детета не може кожа испаравати како ваља, а осим тога спречено је у детета и слободно кретање.

Пристојно ће одело бити онда, ако је удешено према домаћем приходу, и мужевљевом сталежу. Ни код чега се не може толико заштедити као код одела. Свакој

па и оној имућнијој домаћици, која има деце, треба да падне на ум она наша пословица: „Што пијан попије и дете подере од тога не тражи рачуна.“ па нека своју децу одева што скромније и простије; јер нико не зна каква времена могу наићи, па би по саму домаћицу било најгоре, кад би се морала због своје раскоши сама на себе жалити.

Домаћица, која води бригу само о томе, како ће себе и своју децу одевати, често неће моћи за кућу набавити оно, што јој је нужно. У соби, кујни и подруму биће јој све празније и празније, у свему и свачему осећаће све већу и већу оскудицу, док је најпосле не снађе невоља и нагони, да предмет по предмет из своје куће продаје. На овај начин упропастила се многа наша сиромашнија породица.

На против, домаћица треба да се поноси, ако себе и своје домаће одева скромно, а за тако одело не треба велика трошка. А где год се велики трошак избегава, ту понајпре има напредка.

Може одело бити лепо и гиздаво, и онда, ако је скромно и јевтино, само га ваља добро скројити и укусно сашити. За домаћицу, којој домаћи приход не допушта, да често мења одело, нека бира увек материју, која је загаситије боје, а начело нека јој буде што простије. Шарено одело треба увек избегавати, јер то нит' је лепо нит' целисходно. Највише треба гледати на то, да материја за одело буде јака и дуготрајна у сваком погледу.

А што је још по најглавније, одело треба да је чисто и уредно. Боље је видети на домаћици просто, искрпљено одело, само ако је чисто, него чипкама и тракама искићено а прљаво.

На ово је свака домаћица дужна да нази пре свега због свога здравља, па онда и због свог угледа, јер чистота је огледало душе.

М. С.

О СПАВАЊУ ЛЕТИ НА ПОЉУ ИЛИ ПРИ ОТВОРЕНИМ ПРОЗОРИМА.

Спавање је ово извикано као нездраво и поћни ваздух на пољу као шткодљив за здравље, а то не стоји, кад би то стојало, не би данас ни једног човека на свету било, јер већина људи и данас спава на пољу, ил ако спава у соби држи прозоре лети отворене баш ноћу, многи и нема прозора да затвори, па није ни то баш одавно, од кад има стаклених прозора, и најпосле зна се данас, да су људи баш од то доба сила болешљивији, од када имају ове прозоре на их и лети ноћу затворе да затворени спавају, пре тога су људи сила здравији и јачи и дуговечнији били. Ноћни је ваздух лети и у селима а особито у варошима здравији нег' обдан за то, што је мирнији те чистији од прашине, и хладовнији је, па тим лети већма освежи и оснажи. Колико се слађе спава лети при отвореним прозорима или на пољу, и колико се већма оснажен устаје, него спавајући у затвореној соби, о томе се може сваки сам лако уверити, нека покуша. Кома у затвореној соби треба 6 и 8 сати спавања, на пољу ће му бити 4 сата довољно и устаће савим одморен и оснажен. А што се тиче оног страха од промаје при отвореним прозорима, то је више уображење. Ко то о-

сећа и коме је та струја немила, нека се удесно обуче па нека спава обучен, и онда, не да му неће она мала струја наудити, него ће баш та наносећи више чиста ваздуха, те прве хране, и хладовину ту благодет лети, излечиће и болеснога, а другима ће баш та струја и ћаркање начинити лети сан слађи, па ће са мало и то врло лака сна устати боље оснажен и веселији за сваки рад, него с двапут онолико сна у затвореној соби, у којој, што дуже спава, све већма забуњен устаје. — Најпосле не стоји ни сно, што се каже за барске пределе, да је у њима ваздух ноћни у соби затвореној здравији него на пољу, јер је и у собама онда исти ваздух као и на пољу, па у обичним малим собама је за људе, који у њима спавају, тим гори, што га они више предишу, ваздух је узбару и дању нездрав макар и сунце сијало, за то не помаже затварање прозора, него ваља бару осушити, прокопати и воду одпустити па више година сунцокрета садити, и ваља од стране баре шуму посадити, а станове повишим плотом оградити, или што гушће шумњате ограде подићи, уопште заклонити се ил бегати отуда као и од свију других нечистих и ђубревитих места.

* *

ТЕРАЈТЕ МУХЕ ОД СЕБЕ.

Нека сваки зна, да може и муха да пренесе заразу с болесних људи и стове на здраве, па и ови оболу. Тако многи добије богиње, шарлах, мрасе, добије дивтерију и колеру, црпн пришт и друго. То све је осведочено и може сваки видети на мухи и у њој, у цреви јој, исте оне клице од заразе, као и на оним људима и стоци, што умиру од заразе и може сваки клицама тим пресадити заразу с мухе као и са болесника на здраве људе и децу и на здраву стоку, па одмах иста болест да букне на овима и да их умори. Тако осујети муха многи карантин, пренесе заразу. Муха је тако погана, ако болесник цњуне, ако се озпоји, оперута, окаља, она је од-

мах на оном, па разнесе и остави онај гад и заразу свуда, особито по хлебу и другим јелима нашим и отрује млеко, сир, месо и свако друго јело и пиће, на које год дође. Она разнесе од јектичавих оне бале и гној и у томе клице од јектике и кашља па опогани свако јело. Она поједе јаја, гњиде од белих глиста, па их у свом калу остави на хлебу ил другом јелу, па тако дођу у децу и људе и развију се глисте. — За то терајте мухе од себе, особито у време заразе, терајте и ту обичну собну муху, јер чим која стане на грботину одмах као и на отвореној рани на човеку пресади отров, заразу; ако ли је муха што боду, она пресади заразу и на

најздравијем месту на човеку, те многи на пречац умре. Терајте мухе и од болесника, не тршите их ни на изметинама ових у соби, ни на пољу, ни на болесној стоци, а највећма пазите у време заразе на њих,

да вам тада на јела ни пића не пада, чувајте свако јело и пиће свакад а особито тада држите све добро покривено, замотано, зачепљено, да не може на њих доћи, а још мање својим блатом окаљати. * *

БУКВИЦЕ О ЖЕНСКИЊАМА.

— Срећа и напредак сваког народа почиње онда, кад своју жену ослободи од ропства. Прости народи само за то слабо напредују, што жену држе као роба. —

— Жена је мужевље срце, кући душа и матери деци, на њој стоје идући векови. —

— Будућност народа и целог рада људског, будућност вера и држава стоји само до ваљаности жена и матера. —

— Људи ће увек оно бити, што жене уехту. Хоћете ли врне и врле људе, научите своје ћери да знају у чему је права врлина и красота људска. —

— Што нам женскиње буду биле образованије, то ћемо и ми бити срећнији. Женска образованост је за напредак народа много важнија од мушке. —

— Питање о женском образовању је тако важно, и тако дубоко засеца у друштвени и државни живот народа, да највећа политичка и морална питања једва се могу испоредити са овим. —

— Мати је у подизању деце глава, срце, душа, у њезиним рукама је судбина деце, судбина потомства, судбина целог народа.

— Дајте народу хришћанске матере на одмах ће синити Хришћанство у целом народу. —

— Где су матере ваљане, онде цветају породице, цркве и школе науке, и све што год лепога има у образованих народа. —

— Матере су биле и остаће сунца на небу васпитања људског, и у којој мери оне буду ту своју најсветију дужност појмиле, у тој мери ће синити цео народ образованошћу, која му носи сваку срећу и напредак. —

— Добре матере могу и пропадајуће народе и државе, добрим васпитањем деце да сачувају од пропаста. —

— Женскиња је свем накиће, душа свему, свему биће, створ је она над све створе, она узор над узоре. (Вели наш мили песник Сундечић и још даље вели њима):

— Ви рађате, ви дојите, ви љубите, ви гоните, слатком негом негујете, милим мљем мљујете — (и вели даље)

— Какво семе 'нака клица, какво прело нака жица, киква биљка, цвет онаки, какве мајке народ 'наки, (и одушевљава овим)

— Не жашите труда, силе, да вам буду синци, ћери, верне слике Србматери. —

(Наставиће се).

РАД ДОБРОТВОРНИХ ЗАДРУГА.

I.

Добротворна Задруга Сркиња Новосаткиња.

Доспели смо у извештају свом до прошле 1885. године. Ова година, ако није друштву пружила више посла од оне прошле 1884 кад је изложба приређена, ал мање није, јер се у тој години при крају појавио међу прекосавском браћом српско-бугарски рат, који је за терете и боле рађене браће наше привезао и срца наша, те смо свим силама порадили, да се бол и невоља браће наше колико толико ублажи, у то

име ишле су одборкиње више од 8 дана из куће у кућу и купиле прилоге за српске рађенике, а начелница и церовођа имали су с тим још пуна два месеца посла, док су примали и од прављали срп. „Црвеном Крсту“ прилоге, што су у то име и на ту цел стизали са свију крајева нашег оностраног Српства. У другом догодишњем извештају донећемо све ове прилоге, а овде напомињемо, да је ова задруга, односно њене одборнице, само у Новом Саду прикупиле за 8 дана преко 1700 ф. а. вр. у новцу и пу-

них 11 сандука у стварима. Осим тога придржала је задруга у корист задружне благајне ове 1885. године две добровољне позоришне представе, у којима су суделовале: гђе Марија Бичанска и Марија Завишићка одборнице, гђице: Марија Барићева, Марта Будиминова, Десана Павловићева и Софија Вукова г. г. Живко Бајазет, Ђорђе Величковић, Јов. Георгијевић, Пера Дамјановић, А. Јорговић, Мил. Савић, Милан А. Јовановић, Веселин Поповић и Бранко Рашић.

Ове су две забаве донеле задружној благајни 526 ф. 23 н. чисте добити. При свем том, одбор је непрестано прикушљао чланице и довео је дотле, да је задруга при крају године бројала 187 живих чланица, међу којима само 2 потпомагачице, дакле већи број, но што је икада пре био, а то све у тој намери, да што више умножи фонд задружни, како би се што пре могла остварити давнашња жеља и тежња задружна, да се овде у месту оснује и подигне српско дечије забавиште или дадиљиште. Одбор је у то име већ био изаслао један пододбор, да пописује дечицу за то и да тражи стана, на што је ближе долазио до решења, тим је све више увиђао, да се са постојећим задружним капиталом не може та мисао остварити, те је при крају године и напустио ту мисао и склонио се пре, да покуша, да се оснује сиротинска раделичка школа за девојчице и у то име поднео је и предлог глав. скупштини, која је већином решила, да прима, да се покуша подићи така раделичка школа и вотирала је на то 200 ф. — Задруга је увидела, да се њени послови доста снажно разгранали и да је она у своме колу толико полета и снаге прибавила, да може себе и остале задруге с ове стране и јавно приказати свету, те у то име побудом поштоване чланице и одборнице гђе Марије Завишићке поднесе одбор скупштини предлог, да ова задруга оснује себи лист, који ће задружне интересе бранити и чланице одушевљавати за рад њиховог узвишеног позива као чланица друштва, као матера, домаћица и супруга. Скупштина је ову жељу уважила и као што овај лист показује и остварила и надамо се, по досадањем лепом одзиву, што овоме указују и народи Српкиње из свију крајева српских, да је погодио и потребу и жељу и задруга и народа и да ће свој благодетни уплив идућом годином још обилатије вршити. Како задруга ова није могла на земаљској будапештанској изложби да прода своју задружну колевку од новосадске изложбе: то је

спремила све, што је потребно било, да се та колевка изигра, као што је ове 1886. г. већ и изведено.

Задруга је ове године издржавала 7 приправница уз припомоћ од 235 фр. и осим тога, које за рањенике српске, које за погорелце у Раковцу и Новом Саду, које за одело сироте школ. деце, које на остале милостиње издала је још 785 ф. дакле више од 1000 фор. на добротворне цели, па ипак је помножила фонд свој за ову годину са 546 ф.

Покрај свију својих послова одбор је задружни у течају те 1885 г. накупио још до 70 предмета наших вештачких и народних руковођа и предао светлој гђи жупаници Парчетићки за земаљску изложбу и растурио у месту и околини 300 ком. срећака за гарнитuru Ђилимова в.кикиндске добротворне женске задруге.

Те године поникоше се по примеру и основи наших правила задруге: у Белој Цркви, Сентомашу и Шајкашкој, од којих су прве две већ и одобрена правила добили.

С тугом изјављујемо, да смо и ове 1885. г. смрћу изгубили ове 4 чланице: Јованку Деру, Аспазију Мачванску, Персиду Латинчићку и Ану Стојковићку. Имена ових покојница уврстила је задруга у своју читулу рад вечне успомене.

Одбор је те године држао 16 седница и обавио у њима 119 предмета.

У глав. скупштини, која је 19. (31.) јануара 1886. год. држана биране су све лањске часнице и часници једногласно, само је у половини одбора чињена мала измена, те су као нове изабране гђе: Милица Јојкићка, Љубица Димовићка, Љубица Велимировићка и за прегледачицу гђа Ана Петрика. Скупштина је била избрала у одбор и гђе: Милицу Кимпановићку, Софију Лучићку и Милеву Милованову, ал, пошто се оне нису примиле те почасти, узео је одбор до глав. скупштине три одборнице од лане, а на место гђе Зорке Стукликове, која се у скупштини захвалила, бирања је гђа Христина пл. Новићка. — Таком поновљеном снагом ступила је задруга у ову 1886 г. о којој ћемо идућег пута донети извештај.

II.

В.-кикиндска добротворна женска задруга.

У 2. броју овога листа изишао је извештај о овој задрузи тек у најкрупнијим потезима, а сада ћемо да покушамо, да рад ове наше најстарије женске задруге попунимо и изнесемо са

свима добротинствима, која је она засновала за време од свог постанка т. ј. од 1872. године до ове 1886 г.

Мисао о општој добротворној женској задрузи изнео је 1872 г. у В. Кикинди пресветли г. велики жупан торонталски Јосиф од Хертеленди, тадањи председник вел. суда кикиндског. На његово заузимање и молбу одваже се сама пресветла жупаница и гђа Нина Петровићка и пођу по вароши, те скупе за ту задругу 38 Несрпкиња (Немица, Мађарица и Чивуткиња) и 71 Српкињу. Већ при првом састанку избије неслога између Српкиња и Несрпкиња поводом Несрпкиња, јер им је одвећ противно било, што је, ма и на изричну жељу самог г. Хертелендија и његове госпође, изабрана гђа Нина Петровићка за председницу, а осим тога, још теже им је било, што је и већина одборница од Српкиња узета. За перовођу је био изабран тадањи судски чиновник саде покојник Данило Павковић, истина Србин, ал, или из страха, или по свом несрпском васпитању, свагдашњи противник српских тежња и особина, те су тако Несрпкиње биле ублажене бар тим чином. Овај је чиновник саставио и правила друштвена на чисто немачком језику, који је тада између Српкиња и Несрпкиња као неутрална копча везивао друштвене отменије слојеве. Док се до претресања штатута (правила) није дошло, још се притајено сносили ови елементи, ал кад се дотле доспело, онда су Несрпкиње отворено показале куда теже. Оне захтеваше, да буде задружни писмени и умени језик немачки, што би се наравно после претворило у мађарски; а Српкиње искаше, да буде српски и немачки и да се записник у оба језика води. Ако то није било толерантно, где двојиним има више Српкиња, онда не знамо, шта је толерантно, и Несрпкиње не присташе на то, него изађоше напоље, узеше своје улоге и створише себи доцније засебну задругу, а Српкиње осташе за себе, усвојише правила, који и данас, ма да су у задрузи чисте Српкиње, носе наслов само „Добротворна женска задруга“ без обележја „српска“. У тој распри одступи и првобитни перовођа Павковић, вајни Србин, јер је и он био заузет, да се уз немачки не узме и српски језик за званичан, те је задруга ова онда изабрала за свога перовођу покојног г. др. Миливоја Топонарског, који је ову дужност бесплатно све до смрти своје, до 1885 г., вршио.

Из овог случаја види се, како је туђ елеме-

нат својом самосвешћу претежнији од нашег, како он и у мањини хоће, да одржи свој значај, а како је опет наш елеменат попустљив и удворљив прематуђину. Наше Српкиње код своје $\frac{2}{3}$ попуштају слози за љубав, да не буде, тако рећи, ни у приватном одношају српски језик општећи, него дозвољавају, да уз српски буде и немачки; а извесно је, да би то само на папиру остало, а у ствари би се само немачки, а после можда мађарски разговарало, као што и данас свуда бива, где и једна туђинка седи. Срећа је, што су из овог кола иступиле Несрпкиње, данас би, по свој прилици, овом задругом оне биле овладале, особито, како је сад њихов елеменат у интелигенцији кикиндској помножен. Том срећном случају можемо захвалити реткој енергији и свести наше дичне председнице гђе Нине Петровићке и њене помагачице покојне Текле Јовановићке као и осталим одборницама, што су тада на челу овог покрета биле, а које су у 2. броју овог листа поменуле.

Кад се та немила појава у друштву појавила, онда се и гђа Нина Петровићка са попришта уклонила била, јер су Несрпкиње на њу потворама и другим непристојним изразима наертале, те је друштво за приврем. председницу изабрало покојну гђу протиницу Јелену Влаховићку, а кад су штатуту априла месеца 1873. г. дошли потврђени, онда је задруга у својој првој скупштини изабрала за сталну друштвену председницу поново гђу Ницу Петровићку, која и данас служи тој задрузи на дику и понос.

Задруга је ова од постанка свога до данас велика добротинства, племенита дела починила. Она је редовно сваке године великим својим жртвама заодевала сироту школ. децу и пружала многима књиге и друга учила бесплатно, не само оној деци из основне, него и онима из гимназије и приправничког завода. Може се казати, да се само њеном помоћи изучиле учитељице: Даница Ђакова, Перса Печујчева и учитељи: Иван Мартинов Богосављевић, Јован Јаконић и Ђушко Љотић све изврне учитељске снаге, које данас народу и школи на украс и корист служе; а осим тога изучила је Милицу Тирилову за кројачицу и помагала је новчаним приложима и г. Петра Новаковића техничара, Софронија Јаконића гимназисту и помаже и данас приправницу Аницу Ђубаловићеву. Осим тога голмилу жена удовица са ситном дечицом издржавала је и издржава и данас та задруга.

Кад је оно 1876. године бујнуо српско-турски рат и кад је од ове стране поврвило и старо и младо и мушко и женско у помоћ браћи својој, онда је и задруга ова родољубљем и хришћанским осећајем гоњена спремила за рањенике српске и послала срп. „Црвеном Крсту“ што је које својим које скупијеним прилозима набавила и сашила, и то: 240 кошуља, 209 гаћа, 168 чаршава, 80 пешкира, 8 јастука, 12 реклија, 18 пари чарапа и 5 кгр. и 90 дгр. шарпије. Срп. „Црвени Крст“ из захвалности за ова добра подарио је председници одличје црвеног крста, а осталим одборницама и трудбеницама дипломе захвалнице. — Мимо ове припомоћи купиља је задруга за 50 ф. срећке „Црвеног Крста“, да и тим олакша тешку судбу браће своје. Даље је и босанским устанима и рањеницима послала 5 флаша укуваног воћа (дунста). — И кад је мобилизација наше војске 1878. године предузета, скупила је задруга у помоћ породицама мобилизованих 260 фор. 90 н. и сама је из своје благајне на ту цел пружила 300 фор.

Дарежљива рука ове племените задруге није пружала милостиње само својој рођеној деци, него је у девољи помогла сваког ближњег свога. Тако је 1879. године, кад је од поплаве онако грдно пострадао Сегедин, пружила и овим невољницима 300 ф. и за цело време, док су страдалници ови у Кикинди живели, водила је задруга контролу над јелом, што се тим невољницима из човекољубља пружало понајвише из српских руку. Осим тога, поклонила је том приликом ова задруга други 100 ф. срп. сегединској женској задрузи, да тим подпомогне дечицу и народ Срба Сегединца, што су у поплави допали били невоље.

Задруга је ова и у последњем српско-бу-

гарском рату притекла у помоћ браћи својој рањеницима и за прилог од 300 ф. набавила и сашила рубље и у своје време опремила срп. друштву „Црвеног Крста“, што је у своје време и јавно изнешено и оближе означено и набројено било.

Није се ова задруга повлачила ни од других општенародних послова, нити је равнодушна била, кад се каква народна светковина приредила. Тако ће познато бити нашем свету, да је ова задруга приликом преноса Бранкових костију и сама спремила и положила леп венац с тракама и сходним надписима над земним остатцима тога нашег дичног и љубљеног песника, а зна се, да је ова задруга и приликом ново-садске изложбе народних и вештачких рукотворина Срипкиња из Аустро-Угарске 1884 г. у величанственој слици била приказана.

Ми смо рачували, шта је ова задруга за прошлих 13 година, т. ј. од 1873—1885. године, издала на потпоре и милостиње, па смо нашли, да је издато за то време а) на сиротињу у разном облику: 2720 ф. 95 н. — б) на потпору ученицима и ученицама: 1268 ф. 13 н. — в) на одело и књиге сиротој школекој деци 2196 ф. 31 н. — укупно: 5185 ф. 39 н. Кад се овоме дода издатак на милостиње од 73 фор. 58 н. и припомоћ питомицама од 60 фор. 50 н. што је издат у течају прве половине ове 1886. године: онда се показује целокупан добротворни дар ове задруге у своти од 5319 ф. 47 н. — То је, као што се види, племенити дар, што су наше Срипкиње роду и ближњему своме принеле за ових 13½ година. И покрај свију ових издатака има ова задруга уштеђено и на приплод остављено још 5101 ф. а. пр. Шта би могли тек мушки учинити, кад би у сличним задругама своје новчиће улагали!

ЛИСТИЊИ.

ИЗ ДРУШТВА.

— Одборнице Добротворне Задруге Срипкиња Новосаткиња искупиле се под водством своје подначелнице гђе Софије Чакре 10. (22.) августа о. г. и биле да честитају својој начелници гђи Јулки Радовановићеи и благајкињи гђи

Софији Јевтићи на високом одликовању, које им је указало Његово Величанство Краљ Србије, тим, што им је подарио „златну медаљу“ Њеног Величанства краљице Наталије за услуге учињене рањеницима српским у последњем српско-бугарском рату.

— **Добротворна Задруга Сркиња у Сентомашу** добила је своја потврђена правила, те ће се сад моћи и та 11 друга наша ухватити слободно у наше коло и поради на ерећи и бољитку свога рода. Скорим ће се сазвати скупштина ове задруге, да се конститујиче. Сретно им било!

— **Освећење Дунђерске капеле у Сентомашу.** У понедељак 18. (30.) августа о. г. осветио је епископ бачки Василијан, уз сучинодејство више свештеника, нову капелу, коју су подигли на сентомашком гробљу више гроба општепоштованог народног добротвора покојног Деда-Геце (Гедеона Дунђерског) син Лаза и снаја, бивша начелница Добротворне Задруге Сркиња Новосаткиња гђа Софија Дунђерска у знак своје топле захвалности. Капела је и по спољашности и по унутрашњости својој достојна оног лепог имена Деда-Гециног и примеран знак синовљег и снајиног пијетета према блаженој сени свога старешине. Тај свечани чин религиозног нашег обреда, прославио је цео Сентоман и у знак свога поштовања како према сени драгог им и љубљеног покојника, тако и према овом племенитом чину својих дичних суграђана Лазе и Софије Дунђерске приредио је народ сентомашки без разлике вере и народности тога дана у вече бакљаду, те је поздравио епископа, домаћина и друге његове одличне госте.

Ову светковину бележимо овде поглавито као појаву лепог примера синовљег и народног поштовања према људма, који врлинама својим обасјавају живот и околину своју.

— **Друштво св. Саве.** У Србији се основало под овим именом књижевно друштво, коме је задатак да подиже и шири просвету и негује народно осећање и врлине међу Србима на Балканском полуострву. У ово друштво може ступити као члан сваки Србин и Сркиња, Чланови су редовни, кад годишње дају 5 динара улога, а утемељачи, кад једном за свагда положи 100 динара или у 4 године по 25 динара. Сви имају једнака права и дужности и добијају бесплатно све друштвене књиге. Утемељачи добијају дипломе на чланство. Ово се друштво неће мешати у политику и политичне странке, те по томе могу га и ваља да потпомажу сви Срби и Сркиње, који своје роду желе добра и напретка.

— **Загребачке женскиње и руски језик.** У Загребу се основао одбор, који се стара, да загребачке женскиње уче руски језик и проуча-

вају руску књижевност, да се тако замени немачка литература, словенском. На ово ваља да се угледају и наше варошанке.

— **Женско друштво против пијанства.** У Америци постоји женско друштво против пијанства, које живо агитује против спиритуозног пића. Друштво има 200.000 чланова, самих жена. Оно ради путем предавања на јавним местима и школама и приповедима у црквама, васпитањем и законима, а деле се на шест одсека. Шести одсек ради на социјалној чистоти. До сада је ово друштво постигло, те је у две државе: Јави и Род Ајленд-у законом забрањено продавање спиритуозног пића, а у 19 је издан закон, да се у школама мора предавати хиџијена и физиологија са нарочитим обзиром на шкољдивост спиритуозних и наркотичних ствари, како би се деца још за рана одбила од пића и дувана.

— **Право женскиња.** Читамо по листовима, да ће се скорим опочети у француском законодавном телу расправа о праву женскиња. Све се више дакле појављују прилике, које обележавају, да и за женски свет наступају лепши и бољи дани.

— **Штинендије за женско образовање.** Велики руски родољуб Н. А. Мазуринџ оставио је 500.000 рубаља на штинендије, којима ће се Руекиње изражававати.

— **Цвеће и школега деца.** Школски одбор у Шефиду у Енглеској, да би унапредио гајење собнога цвећа раздао је ове год. девојчицама у школи 5000 лонаца засађено цветним семеном и изложио је награде за оне, које га најбоље однегују, и био је успех врло леп, више од половине деце сачувало је своје лонце и цвеће изнело на изложбу, и ово је начинило, да су и деца и родитељи то заволели, ал и публика им је начинила још више воље тим, што је многобројно на изложбу долазила; било је дана, кад је више од 20.000 гостију било. Од прилога за улазнице дато је деци више од 100 награда. Тако могу и наша деца, само да школски и женски одбори стану за овим.

— **Цера и тице за женске шешире.** Енглеска је издала предпрошле год. преко 3 милијона динара само за тице и преко 40 мил. динара за цера на женске шешире. Само из Индије донесу се цера сваке год. за преко 30 мил. дин. Прошле год. доведено је за 30.255.000 дин. само појевих цера. Шта га би се за тај новац дало подићи сваке год. школа и других завода

за просвету и практичан живот и унапређење народа, да је само мало лепе воље у госпођа, па да тај новац на просветне цели даду.

ЗАРАД ЗДРАВЉА.

— **На коју храну да привикнемо децу?** Сл. француски писац Bern. de St Pierre вели: децу ваља привикнути на биљну храну, јер је само та човеку природна. Они људи и народи, који се само биљном храном хране, то су најјачи и најлепши, најмање пате од болести, јачи су над страстима, и најдуговечнији су.

— **Телетина за јело.** Догађало се увек, ал у последње време сила више несрећних случајева од јела младе телетине тако, да неки пошто се ове најслађе најједе, напречац и врло тешко оболе, па и умре. С тога је у Аустрији пре више година забрањено врло младе теоце клати и месо продавати. Па како се мимо забране опет клато и продавало и опет врло несрећних случајева догодило, то је и ове године влада поновила и пооштрила забрану с тим, да се свакоме, ко такве теоце које и месо продаје, то месо полицајски одузме и продавач под најтеже новчане казне пада.

— **Патлиџан црвени као лек од заразних болести.** Лекареки лист препоручује јело црвеног патлиџана као једно од најглавнијих предохранљивих сретстава од колере, тифа и других заразних грозница и болести; па како је и за сваког другог болесника као и за здраве људе врло пријатно и лековито јело, било као проста чорба или сос, то, да ни једна кућа не пропусти накувати, да га има до идуће године за све здраве и болесне; само примећује: да га ни пошто не ваља јести пресно, некувано, јер колико је куван здрав и лековит, толико је некуван нездрав и opak. — Најздравији је куван најједноставније: а то је опран па на четворо ил на поле расечен и бачен у шерпењу да се скува без икаква зачина.

— **О пићу пива,** вели један учени Немац: Данас ни по ког боље по по пивара и крчмара. Данас је њихов златни век. Буренце пива стаје пивара 20 нов. а прода га крчмару за 200 нов. а овај истера 1000 нов. Па ко плаћа то? Ученици, доктори, професори, учитељи, трговци, занатлије и други одлични, а за овима и остали народ, јер су му они пример. Па многи данас више и не пије, него лије и липа и пролива, све по 8 и 10 нов. чашу, која не стаје крчмара

више од 2 нов. а пивара ни $\frac{1}{2}$ нов. у 100 бурића по 30 лит. пива, 3000 је л. воде, 1 меров јечма и 10 кгр. луда меља, ето, то је, што данас сав свет пије и плаћа, све, да се пивари и крчмари обогате.

А шта раде наши? Исто то. Примили су од Немаца, донели су из школа, с великих наука, па тако ћеш наћи и наших пуне крчме пре и после подне, јагме се, као да се онде точи и продаје само здравље, а они даве желудац, срце, мозак, бубреге, тим неприродним шћем, док њих и себе не покваре и не оборе. За то нека бар мудре матере и домаћице, колико могу, своје сачувају и спасу.

— **Комарица кога убоде,** нека одмах стави на то место кап водице амонијакове, salmiakgeist, па одмах ће свраб и бол прећи, ако из нова заболи, с нова водицу стави. Исто тако помогне и кап уља од каранфила, ил кап масти канфореке, или кад се оно место одмах натре канфором. Ко нема при руци овог ни једнога, нека натре оно место простим сапуном, и на то ће свраб и бол одмах престати. Водица она помогне и од убода челе и зоља и од оне погане мухе што пренесе отров са стрвине, од чега многи на пречац умре, помогне и од убода гује, отровне змије и од уједца бесна пса; многи се водицом овом помогао, ко је одмах при руци имао, па одмах њом рану обасуо и више пута ово учинио. За то ваља сваки, ко у тако место иде, где ће комарице досађивати, ил челе и зољеви, мухе ободи и други гадови наћи, да има уза се ове водице у малом стаколцету са стакленим чепом, јер други чеп [водица огризе. Па на малу рану довољна је она кап што се ухвати на чепу. Ко водицу ову уза се има, нека зна, да је та иста водица и најпречи лек за оне, што падају у несвест, чим се отворено стаколце то под нос поднесе, одмах онај себи дође, тако је љут задах у ње.

— **Цвеће у соби.** Сл. енглески научењак др. Алберт покушајима с цвећем у соби доказао је, да ово цветајући у соби развије много озона, који је у соби врло благотворан, јер убије у њему клице од сваке заразе и болести. По томе не стоји оно, што се обично држало, да је цвеће у соби штетно за људе, него је благодет по људе, осим само јако мирисавог, које, кад га је у соби повише, начини људима у соби главобољу и несвест, а свако друго немирисаво цвеће је у соби врло благодетно. А сл. професор Монтегаза доказује, да најмирисавије цве-

ће, као зумбул нарцисе митвица, десник, ванил и друго, учини то исто у соби и у сваком нечистом месту, убије клице од свију зараза, као и ово ново аустраљско дрво *Eucalyptus*.

ЗА ДОМАЋИЦЕ.

— **Остављање и укувавање воћа за зиму.**

Нема те домаћице, која се не поноси, ако јој се „*дист*“ (укувано воће у пари) не квари; која уме да му и лепу боју одржи и да остане и чврсто и несмежурано, та је сва сретна и пресретна. — По старом начину су наше домаћице употребљавале за то и креч, стипсу, неке чак и бакар и т. д. само да то постигну и не мислећи, да иду противу здравља свога. Воће је морало бити на очима лепо и чврсто, па ма и отрова имало у себи.

У мојој се кући већ од 8 година оставља воће у стаклад, које *ни не кувамо у пари*, остаје дакле пресно и одржи се веома свеже, чврсто и лепо до новог, нити икада плесни.

Ми то постигнемо додатком *салицила*, који има ту поглавиту особину, да не да плесни и трулежу места. — Салицил је бео прахак (као кинин) и добива се у свакој лекарници; али за употребу код воћа мора бити још и растворен у најфинијем и пречишћеном алкохолу (шпиритусу). Тога ради се куши у апотеци готов *раствор* по овом рецепту: 1 део салицилне киселине (*Acidum salicyl*) растворен у 9 делова најјачег и пречишћеног алкохола (или другим речима: 10% *Salicylsäure-Lösung in rectificirt. Alkohol*). За 30 новч. добије се бочица, довољна за 15 обичних стакала воћа.

Сама радња пак иде овако: Послаже се воће (очишћено или и цело, као шљиве, кајсије, заједно са кожом) у стаклад и налије се пуно на њега добро загрејане, ошећерисане воде, тако звани шпиновани шећер“. Вода мора бити јако ошећерисана и врела скоро да кључа; налива се једно по једно стакло до горе толико, само да с прета ширине остане празно. Сада се брзо на то успе једна обична кафена кашичица *раствора од салицила*, што се одмах разиђе по површини стаклета и ово се брзо и затвори пергамент-артијом и повеже. — Тако се све једно по једно стакло воћа налива врло врелим, раствореним шећером, залије се одмах једном кашичицом растворена салицила, затвара се и повезива. Све то мора ићи доста брзо и растопљени шећер мора стајати на врелом огњишту.

— Овако наливано и затворено пресно воће оставља се одмах на своје стално место, без икаква даља укувавања у лонцу, пари, пећи и т. д. — Суво место са промајом је најбоље и за чување воћа.

Користи овога новог начина јесу:

1) Воће се одржи најдуже; 2) задржи свој природни, пресни укуе, мирис и облик, јер се не смежура и не распада, но остаје чврсто (једино се дгуње морају најпре у шећерној води у полак обарити, да не остану сувише чврсте и пресне); 3) не шкоди ни најмање здрављу; 4) може се свако воће овако остављати, па и оно најмекше као нпр. гроздићи рибизле, дренак грождје, малине, јагоде, кунине и т. д. 5) посао је много бржи, лепши и јевтинији, јер нема више укувавања у пари, где силна стаклад попуцају, воће прекипи и раскача се; 6) може се у свако доба отварати стакло, из њега vadити воће и опет се затварати по ново, а да се не квари воће, као досада што се морало цело отворено стакло и потрошити за дан два.

Кад се узме у рачун, да по овом сигурном начину свака и најмлађа домаћица, па и у кућама, које су иначе влажне — може остављати преко зиме сваковремено воће без икакве бојазни, то држим, да сам са приказом овога практичног поступка у овоме листу за женскиње пружи прилике свакој кући, да се снабде добром мером са воћем, које је и за здраве и болеснике од неоцењива блага по сваривање, особито зими, када се искључиво тежом и маснијом храном хранимо.

Јован К. Борјаиовић помолог.

— **Најновија олакшица за везиље.** Многа је домаћица и везиља узданула, при скидању какве лене и тешке прегледалице за бели вез, за везове на хаљинама, кецељама, пешкирима, чаршавима, засторима и т. д. јер се то скидање обављало до сада или препртавањем руком, или помоћу артије за копирање, или са пробадањем или пришивањем прегледалице (мустре) и на последак и са отисцима готових калуна (тако званим „*труковањем код трукерке*“). Оно прво је веома споро и нетачно и за веште руке и добре цртаче, особито ако је прегледалица пуна сићушних шара, цветића и савијутака. — Ово друго је опет ограничено доста, јер у нашим крајевима се ретко у које „*трукерке*“ налази велики избор разноврсних прегледалица у калунама. — Томе се сада доскочило у Немачкој са саема практичним, новим прегледалицама на тан-

кој, проливањој хартији. Прегледалица се ова метне преко платна или штофа, на који хоћемо да скинемо цртеж, пређе се само са врелим гвозђем (утијом или „пеглајзом“) преко прегледалице, и одмах остане цели цртеж на платну у лепом чистом отиску тако, да се сада по њему може вести памуком, вуницом, бршином, перлама и т. д.

Прегледалица ових има у разноврсним облицима и цртежима од најпростијег до најсавршенијег вида, шта више и таквих за читаву кецељу, женску хаљину и т. д. Једном употребљена, прегледалица не може се више скидати; али су прегледалице ове на проливањој артији опет и јевтине и могу се слати и у писму свакоме. — Ја сам ову новину завео за наше крајеве и шаљем на захтевање на оглед омање мустре. Уједно сам показао и уредништву овога листа исте и практичну радњу њихову на које се потврде ради и позивам.*)

У *Земљу*

Ј. К. Борјановић.

— **Буре ново да не поквари вино.** Сваки зна да ново буре поквари вино, зато се мора приправити да га не поквари, а то се учини овако: уени у буре на свако 60 лит. бурета $\frac{1}{2}$ кгр. соде кристалисане и напуни водом, заврњи и проваљај, па остави 14 дана да постоји, после одпусти ту, и нали другу чисту воду, да опет који дан постоји и тек онда вино у њ наливај. —

— **Судови дрвени расушени да набрекну:** не вреди сипати воду у њих, јер сва иецури, него, напуни сламом и нагази, још пригњечи озго потежим камењем, па онда нали воде, па ако и иецури остаје мокра слама и од ове влаге набрекну дуге и дано, и више не цури. —

— **Вина слатка да имаш целе године као и у берби.** Одбери најзрелије грозђе, баци у буре с вечера, а с јутра пре сунца оцеди оно, што се оцедило само, налиј у чисте стаклене боце, добро зачепи, повежи и стегни бешиком и прокувај у котлу у слами као и други дунет и држи на истом месту с дунетом. То вино може се држати годинама, као и млеко. —

— **Грозђа да имаш до Ускреса** Французи га држе до другога овако: одберу најлепше гроздове ал тако одсеку с чокота, да на сваком остане кука од лозе, па задену куку у стаклице пуно воде, сваки грозд у засебно стакло а да не би вода отрула баце у њу мало соли ил сит-

но стучена дрвена угља, а стакла заглаве у јаке дрвене полице једно до другог, да гроздови висе и да се не додирују. Собу држе мрачно, и не дају да буде топлија од 3—4° кр. Соба је затворена, и у њој по нека чинија негашена креча, који промену здравим чим се навуче влаге па распадне; а чим осете најмање задаха од плесни у соби одмах је закаде сумпором, разуме се пошто су сва плеснива зрна избачена.

— **Шљива пресних да имате до Божића:** Одбери најздравије, сложи у највеће стакло за дунет, све таван шљива а таван здрава листа са шљиве, па завежи стакло најпре бешиком па платном, и засмоли, па онда или закопај у земљу, ил држи у бунару на згодном месту, да се не разбије.

Можеш пресних шљива сачувати до божића овако: одломи најроднију грану, па рану равно одрежи и засмоли, па задени ил у подруму, или у бунару у зиду и остави до божића. —

— **Краставаца пресних да имаш до Божића:** Одбери најбоље, утари добро сухом крпом, па намажи беланцетом од јајета добро свуда, и кад се осуши замотај добро артијом, па држи на хладном и сувом месту. —

— **Лубеница да сачуваш до Божића:** Одбери позне, и не сасвим зреле, па крпом добро утари и остави неколико дана на сухом месту, после их послажи у буре ил у сандук у пенео, све таван пепела а таван лубеница, и затрпај пепелом, па затвори буре и сандук и држи на сухом месту. —

— **Пасуља и грашка у махунама да имаш до Ускреса и даље:** Орежи врхове махунама и очисти, па на што дуже конце нанижи, и у венце вежи, па у врелој сланој води за 5 минута подржи, и онда обеси на сухом и мрачном месту да 36 сати постоји, па онда их у тепејама стави у полу изхлађеном гвозденом огњишту, да се још боље осуше. Тако спремљен пасуљ и грашак држи се до другог лета, и кад се у сланој води кува, не може се познати, ни по боји ни по кусу, да је лањски. —

— **Хлеба најслађег да имаш:** очисти шенице и сам самели, управо прекруши. За ово има лених гвоздених жрвњића, вреде 10 фор. па замеси са хладном водом и гњечи и меси што већма све дотле, док чисте руке не остају, па одмах размеси у мале лепчиће ил погаче, избоди озго и уми водом, па одмах тури у жарену печ, али да се из тиха пече, и после 1 ил $1\frac{1}{4}$ сата извади опет, уми и у чисте крпе замотај, да се

*) Уверили смо се и сами на мустрома и препоручујемо горње мустре.

из тиха изхлади, па сутра дан једи. — Не ваља куповно брашно, јер је изветрило, а има у њему свашта помешано, и не ваља замешивати врућом водом ни оставити тесто да нарасте, јер ускисне, па не да више да се развију сласти при жватању, него се развија врло отужна киселина.

— **Орахова зелена љуска.** У њој има једна од најлепших и најпостојанијих мрких боја за бојадисање вунених и памучних тканица, а и других па и дрвених ствари. За то чувати ваља, а не бацати, као код нас. Иљада фр. пропадне код нас у тим љускама, а овамо оде сваке год. од нас на иљаде фр. за мрке боје, а ни су ни близу тако ваљане. Иза других боја остане вуна крута и крта и поквари се, а иза ове остане лепо мека. Бојадисање овом љуском иде просто: кува се по 1 сат у води са овом љуском, што се дуже кува, то буде вуна или ствар угаситија. Љуске се сачувају, кад се осуше па оставе, а могу се држати и у бурету квасне, онда је боја још јача.

— **Патака бољих да запатиш.** Ја сам — тако пише једна домаћица — преклане поштом добила из Пеште јаја од енглеске патке Aylesbury и насадила под ћурку, која је излегла и водила пачиће пуна 2 месеца, после су ишли ови сами у бару, нарасли су брзо, а потрошили су врло мало хране од кокурузне прекрупне; јер су се хранили у бари сами. Лане почеле су пре Сретења носити, и снела је свака до Преображења по 140 до 150 јаја. 100 јаја насадила сам и добила сам 72 пачета, сви су здрави и јаки. Ко год има близу куће бару, може се од патка лепо помоћи.

— **Кокос да не научи јести јаја:** Никад не баци љуске од јајета на ђубре; нити онде, где ће га кокоши наћи, јер за ношење јаја треба им креча; ако ћеш пак да бациш, љуске а ти их најпре најситније истуцај, и баци кокошкама, тако неће доћи на то да јаја кљуцају, и да се науче да једу.

ИЗБАШТЕ.

— **Ружа да дуже цвета:** Одсеци цвет одмах чим се развије па држи у чаши, тако се дуже држи него на стаблу, а стабло истера тим више цветова, што му више ових одсече. Оставити цвет на стаблу да сам собом увене, то је увек јако шкодљиво стаблу.

— **Ружа да лепше цвета:** Зали је лети сваке недеље један пут што већма и то с вечера ђубревитом водом. За ово ваља имати одаднивно буре пуно воде, у које се кад што баци по једна лопата кравље балеге. Што већма залијеш, тим већма ће цветати, само не сме у води бити много ђубрета.

— **Јагода прва над свима** зове се краљ Алберт саксонски. То је од свију до сад познатих најкрупнија и најроднија и најукуснија. Љубитељи јагода, који хоће да и ову добију за расад, нека се писмено обрате на Böttner's Gärtnerlei in Römbild Thüringen добиће 100 јаких струкова за 4 марке (по 60 нов.)

РАЗНО.

— **Шта се плаћа у апотеци за набрано различно дивље биље?** Alfons Szavost у Будапешти Aranyosutca плаћа за 100 кгр. сува, не плесива цвета камилна 20—30 ф., цвета липе 25—30 ф., цвета зове 20—25 ф., семена бунике 35—40 ф., семена татуле 10—12 ф., семена турчинка 70—80 ф., али са ц етом да нема помешана лишћа, и да је све ово сушено на хладовном и промахном месту, танко разастрто, па више пута преко дана марљиво превртано.

Смилујте се тици у кавезу. Јаднице на овој врућини, муче се грдно и кад на пољу стоје, а још већма кад стоје на прозору и иза стаклета. Многу ћеш видети, како као уморена седи отворена кљуна у кавезу па дахће од тешке врућине, а ни капље свеже воде нема да се расхлади, ни згоде да се окупа. Нико и не помисли шта та јадница претрпи. Неки још дође, па место да је скине са сунца он покрије кавез марамом па начини врућину још јачу, особито ако је марама угасите боје ако ли је бела, она забљешти очи јадници оној, а онамо спрече промају, која је онако благотворна на врућини. За то ставите јој у кавез подубљи и пошири чанак па дајите и по двапут на дан хладне воде, и скините је са сунца, да се не мучи онде.

— **Комарице да истераш из собе:** Окади кореном омановим, ил шећером ил прашком од буха стављено на жеравицу, само што дим тај није пробитачан ни за људе; ал може бити и без када и дима: Затвори у вече прозоре а врата отвори па пред њих стави свећу запаљену и онда замлатај чаршавом ил метлом по сима буцацима по соби, и већина ће их изаћи на свећу, па онда да не уђу други затвори врата

и прозоре, или мораш имати на прозорима ра-
занет тил од комарица.

— **Комарице да ти не досађују кад спа-
ваш:** Подај начинити француски комарник, јер
наши простачки комарници врло су дебели гу-
сти, те нема под њима доста свежа ваздуха, и
не можеш их свуда наместити ни лако под њих
ући. Око комарника што више комарица свира,
то се све слађе спава, а не треба омана ни дима.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— **Православни средњи катихизис** прера-
ђен по катихизису Платонову и попуњен за срп.
православне ученике и ученице у основ. школи,
удешен по наставном плану за III. разред. Из-
дање књижаре Луке Јоцића и друга у Нов. Са-
ду 1887. Цена?

— **Милош Обилић** у народним песмама (ла-
тиницом штампано) са 12 слика. Издање књи-
жаре Браће М. Поповића у Нов. Саду 1886.
Цена 50 нов.

— **Ручни рад** у мушкој школи, сувремено
педагошко питање од Срет. М. Ацића I. Бео-
град. Штампарија Напредне странке, 1886. Це-
на 80 п. дин. или 40 нов. авр. Може се добити
у Београдским књижарама: Велимира Валожича,
Петра Ђурчића и А. Пурића.

Наставник књига за децу обојег пола. На-
писала Едвиге Ратифери наставница, понашо
Ник. С. Савић. Издање књижаре М. Каракаше-
вића у Сомбору. Цена 25 новч. — 50 пара дин. —

ШКОЛСКА ОБЈАВА ЗА 188⁶/₇ ГОДИНУ.

У србској учитељској школи сомборској за-
почиње се школска 186⁶/₇ година 1. септембра
о. г. по старом календару.

У учитељску школу примају се:

а) За приправнике, младићи православне ве-
ре, здрави телом и душом, смерни и благе на-
рави, који су петнајесту годину навршили и че-
тврти гимназијални, трећи реални или четврти
разред грађанске школе с довољним успехом
свршили.

б) За приправнице примају се Српкиње пра-
вославне вере, које су четрнајесту живота годи-
ну навршиле и IV. разр. србске више девојачке
школе или IV. разред ниже реалке с добрим ус-
пехом свршиле, а притом су здраве и пример-
ног моралног владања.

Једни и друге имају пријамни испит из сла-
венског читања, молитава и из црквеног малог
појања овде положити. — Ученици и ученице
из школа, где се не учи србски језик, полажу
још пријамни испит из србског језика, а они,
који немају оцену из мађарског језика, имају
показати да знају добро мађарски читати.

Сваки, који у овај завод ступити жели, ду-
жан је са собом донети: крштено писмо, лекар-
ску сведочбу о добром здрављу и сведочанство
о свршеним горенаведеним или вишим школским
разредима. Они, који су пре једне или више го-
дина школу оставили, имају донети са собом
сведочбу свога **нароха** о моралном и религиоз-
ном владању свом. Женске имају још донети
писмену изјаву својих родитеља или добротво-
ра, да ће их они за време трогодишњег овде
учења издржавати, а уз ту изјаву мора бити
и потврђење местне политичне власти, да су до-
тични доиста у стању обвезу своју испунити.

Приправници, који желе стипендије из на-
родних фондова добити, нека молбенице тога
ради са сведочбом о сиромаштву поднесу вис.
Шк. Савету у Карловцима; а они, који желе
латонеумске стипендије добити, нека тако исто
инструиране молбенице поднесу латонеумском
одбору у Сомбору.

На стипендије ове имају изгледа само они
приправници и приправнице, који су примерно
и похвалног владања и врло сиромашног стања,
а притом се отлично или бар добро уче.

Стан и храна само се у приватним кућама
са знањем и одобрењем управитељевим, или по
препоруци овога погодити може.

У Сомбору 1. августа 1886.

Н. Ђ. Вукићевић,

србске учитељске школе сомборске управитељ.

САДРЖАЈ: 1. Шта све могу да раде женскиње? (Продужење); — 2. Забавиште (II.); — 3. Одело од М. С.; — 4. О спавању лети на пољу или при отвореним прозорима од **; — 5. Терајте мухе од себе од **; — 6. Буквице о жен-
скињама; — 7. Рад добротворних задруга: I. новосадске, II. в.-кикиндске; — 8. Листићи: из друштва, зарад здравља,
за домаћице, из баште, разно, нове књиге и листови, школска објава за 1886/7 годину.

Власник: Добротворна Задруга Српкиња Новосадских. — Издаје и уређује: Аркадије Варађанин.

ШТАМПАРИЈА М. ДИМИТРИЈЕВИЋА У НОВОМ САДУ.